

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи

Затверджено
На засіданні кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.)

Завідувач кафедри _____

**Силабус з навчальної дисципліни «Спеціальна психологія»,
що викладається в межах ОПІ першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів з
спеціальності 016 Спеціальна освіта**

Львів 2020 р.

**Силабус курсу спеціальна психологія
2020- 2021 навчального року**

Назва курсу	Спеціальна психологія
Адреса викладання курсу	вул. Тугана Барановського 7
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультету педагогічної освіти кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Для студентів спеціальності «спеціальна освіта» 016, спеціалізації «практична психологія»
Викладачі курсу	Кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи Андрейко Б.В.
Контактна інформація викладачів	Mob.: 097 920 07 40 e-mail : bogdanaandrejko@gmail.com
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю).
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб формувати професійний підхід до психологічного супроводу дітей з особливими потребами, які мають різні варіанти порушення розвитку різної важкості (порушення зору, слуху, опорно-рухового апарату, мовлення, затримку розумового розвитку, аутизм, гіперкінетичний синдром та ін.). Тому у курсі представлено як огляд концепцій дизонтогенезу, так і методи психологічної діагностики дітей з особливими потребами, а також технології психокорекційної роботи з дітьми із порушеним психофізичним розвитком
Коротка анотація курсу	Дисципліна «спеціальна психологія» є дисципліною зі спеціальності «спеціальна психологія», яка викладається в 5 семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою вивчення дисципліни «спеціальна психологія» є висвітлення основних закономірностей та особливостей розвитку осіб із психофізичними порушеннями, організації комплексної психологічної діагностики, психологічної допомоги дітям з особливими потребами, а також засад ефективного навчання, виховання та розвитку в умовах інклюзивного освітнього простору.
Компетентності (за освітньою програмою) Загальні компетентності	ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
Фахові компетентності (спеціальні, предметні компетентності)	СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій (фахові, функціонування, обмеження життєдіяльності, звичку, предметні) навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми компетентності потребами. СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти. СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

	<p>СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами. СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.</p>
<p>Програмні результати навчання (за освітньою програмою)</p>	<p>РН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.</p> <p>РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.</p> <p>РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.</p> <p>РН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття освіти.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p style="text-align: center;">Методичне забезпечення</p> <p>1. Андрейко Б.В. Програма лекційних та практичних занять з дисципліни „Основи спеціальної психології”. Для студентів спеціальності «спеціальна освіта» денної форми навчання.</p> <p style="text-align: center;">Основна література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Островська К. О. <u>Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом</u> : монографія / К. О. Островська. – Львів : «Тріада плюс», 2012 – 520 с. 2. Островська К.О. Формування соціальних компетенцій у дітей з розладами спектра аутизму. Розділ колективної монографії «<u>Психологія професійної безпеки технології конструктивного самозбереження особистості</u>» / за ред. Ж.Вірної. – Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – С.578-587. 3. Психодіагностика и коррекция детей с нарушениями и отклонениями развития [Текст] /Сост. и общ. ред. В.М Астапова, Ю.В. Микадзе. – СПб.: Питер, 2001.-С.56-75. 4. Андрейко Б.В. Основні аспекти формування класифікації порушення розвитку дитини // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Вип. 33. 2016. С. 24-34. 5. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія. – К.: Видавництво “Фенікс”, 2010. – 320 с. 6. Сорокин В.М. Специальная психология: [Текст] / В.М.Сорокин. — СПб. 2003. <p style="text-align: center;">Додаткова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Выготский Л.С. Собрание сочинений: В 6–ти т. Т. 3. Проблемы 2. развития психики. – М.: Педагогика, 1983. – 368с. 3. Выготский Л. С. Основы дефектологии // Собр. соч.: В 6 т. - М., 1983. - Т. 5. 4. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] /

	<p>Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. - 265с.</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Даниелс Е. Р. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів / Елен Р. Даниелс, Кей Стаффорд. – Львів, 2000. –255 с. 6. Діти з затримкою психічного розвитку та їх навчання: Навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів: [Текст] / Т.Д. Ляшенко, Н.А. Бастун, Т.В.Сак. — К.:ІЗМН, 1997. — 128 с. 7. Дети с нарушениями развития: Хрестоматия: [Текст] / Сост. В.М. Астапов. – М., 1995.- С.34-158. 8. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии: Учеб. пособие для студентов пед.ин-тов. — М.: Просвещение, 1991. — 143 с. 9. Лифанова Т.М. Выготский Л.С. Проблемы дефектологии / Т.М. Лифанова // Жизнь и творчество Л.С. Выготского: сб. — М., 1995. — С. 7-18. 10. Лубовский В.И. Психологические проблемы диагностики аномального развития детей: [Текст] / В.И.Лубовский. – М., 1989. —С.87-94. 11. Лубовский В.И. Общие и специфические закономерности развития психики аномальных детей //Дефектология.- 1971. № 6. С. 15–19. 12. Мэш Э. Детская патопсихология. Нарушения психики ребенка[Текст] / Э .Мэш, Д.Вольф. – СПб., 2003.-342с. 13. Никуленко Т. Г. Коррекционная педагогика: учеб.пособие для вузов – М.: Феникс, 2006. — 382 с. 14. Основи дефектології : навчальний посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів / [І. М.Маруненко, В. І. Бобрицька, Є. О Неведомька, З.Ф. Сіверс]; КМПУ ім. Б. Д. Грінченка. - Вид. 2-е,стереотип.— Київ, 2006. — 144 с. 15. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с. 16. Психодиагностика и коррекция детей с нарушениями и отклонениями развития [Текст] /Сост. и общ. ред. В.М Астапова, Ю.В. Микадзе. – СПб.: Питер, 2001.-С.56-75. 17. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: – ТОВ ВПЦ «Літопис –XX» - 2010. <p style="text-align: right;">. Інформаційні ресурси</p> <p>http://mon.gov.ua/activity/education/doshkilna/diti-z-osoblivimi-potrebami/ http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=5718 http://www.openlife.lviv.ua/ http://www.dcp.com.ua/ http://ehhttp://naiu.org.ua/ducation-inclusive.com/ https://www.facebook.com/vgonaiu/</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	64 годин аудиторних занять. З них 32 годин лекцій, 32 годин практичних занять та 26 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>В результаті вивчення даного курсу студент повинен мати знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - про предмет, завдання, методи та історію розвитку спеціальної психології, її основні напрями; - основні принципи спеціальної психології як науки та її категоріально-понятійний апарат; - концептуальні положення вчених, педагогів, психологів з проблем виховання, навчання та розвитку дітей з вадами розвитку; - специфіку розвитку дітей з різними видами дизонтогенезу; - способи діагностики та корекції різних виявів порушень у розвитку. <p>вміння:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - аналізувати складну структуру дефекту, виділяти первинні, вторинні та третинні порушення розвитку; - здійснювати комплексну діагностику психофізичних особливостей дітей з вадами розвитку: психічних процесів, особистісної сфери, особливостей міжособистісної взаємодії, соціально-психологічної адаптації та ін. - визначати потенційні можливості розвитку особистості дитини з особливими потребами; - складати індивідуальні програми психолого-педагогічного супроводу дитини з обмеженими можливостями в умовах інклюзивного навчання в різних навчальних закладах дошкільної, шкільної, професійної освіти; - визначати ефективні шляхи та засоби профілактики психофізичних порушень; <p>навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вирішення психолого-педагогічних задач диференційної діагностики, корекції та реабілітації осіб з особливими потребами
Ключові слова	дизонтогенез, стійкий загальний недорозвиток, пошкоджений розвиток, дисгармонійний розвиток, дефіцитарний розвиток, викривлений розвиток, загальні, модально специфічні, модально неспецифічні закономірності розвитку
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій, практичних робіт та консультації для кращого розуміння тем
Теми	Подано у формі СХЕМИ КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	іспит в кінці семестру тестовий
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін: загальна психологія, вікова психологія, психологія розвитку, достатніх для сприйняття категоріального апарату та розуміння джерел з курсу «Основи спеціальної психології».
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, проектно-орієнтоване навчання, дискусія
Необхідне обладнання	Мультимедійний проектор, комп'ютер, динаміки
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні заняття : 28% семестрової оцінки; максимальна кількість балів -28 • індивідуальне завдання- 10% семестрової оцінки; максимальна кількість балів - 10 • контрольні заміри (модулі): 12% семестрової оцінки; максимальна кількість балів - 12 • іспит 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50 <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100</p>
Питання до екзамену.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет та завдання спеціальної психології. 2. Галузі спеціальної психології. 3. Міжпредметні зв'язки спеціальної психології з іншими науками. 4. Історія розвитку спеціальної психології в Європі, США, Росії. 5. Історичні етапи розвитку спеціальної психології в Україні. 6. Діяльність Лікарсько-педагогічного інституту (м. Київ) під керівництвом І.О. Сікорського. 7. Внесок Л.С. Виготського у розробку дефектології та спеціальної психології. 8. Внесок І.О. Соколянського у розвиток тифлосурдопедагогіки. 9. Сучасна проблематика спеціальної психології в Україні. 10. Сучасний етап розвитку спеціальної психології: від ізоляції до інтеграції та інклюзії. Досягнення та пріоритети. 11. Процес компенсації та резервні можливості вищої нервової діяльності. 12. Розуміння компенсації на різних рівнях (біологічному, психологічному, психо-соціальному, соціальному); 13. Поняття «зона актуального розвитку», «зона найближчого розвитку».

14. Розуміння норми та аномалії у психофізичному розвитку особистості.
15. Умови нормального розвитку за О.Р. Лурією.
16. Складна структура дефекту.
17. Перетворення «мінусу» дефекту в «плюс» компенсації.
18. Основні параметри аналізу та основні форми дизонтогенезу (за Ушаковим, ковальовим; за Лебединським).
19. Закономірності дизонтогенезу (загальні, модально-специфічні, модально неспецифічні).
20. Критичні періоди та чинники порушення психофізичного розвитку (внутрішньоутробний період, пологи, критичні періоди новонародженого). Ендогенні (хромосомні та генні аберації), екзогенні (фізичні, хіміко-біологічні) чинники порушення внутрішньоутробного розвитку.
21. Чинники, пов'язані із протіканням пологів (передчасні або протерміновані пологи; зтяжні чи стрімкі пологи, загалом – ускладненні, довгий безводний період під час пологів, пологові травми- ішемія, гіпоксія, ішемічно-гіпоксичне ураження ЦНС тощо).
22. Чинники, пов'язані з періодом раннього дитинства: хвороби, перенесенні в ранньому дитинстві (менінгіт, енцефаліт, кір, скарлатина тощо); інтоксикації, зокрема, лікарськими препаратами; травматичні ураження, зокрема, черепно-мозкові травми, пухлинні процеси, хронічні соматичні захворювання.
23. Психосоціальні –психологічні та чинники найближчого соціального оточення, які можуть ускладнювати порушений розвиток.
24. Принципи психологічної діагностики дітей з особливими потребами (Виготський, Рубінштейн, Волков, Козьякін).
25. Методи психологічної діагностики дітей з особливими потребами (спостереження, опитування, метод катанестичної бесіди, експеримент, тестування, аналіз продуктів діяльності).
26. Вимоги до складання психолого-педагогічного заключення та основні його складові.
27. Організація діагностичної роботи в діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК)
28. Поняття «інвалід», «інвалідність», параметри оцінки ступеня інвалідизації людини.
29. Бар'єри, які ставить перед людиною інвалідність.
30. Моделі реабілітації людей з особливими потребами (медична, соціальна, політична, модель «культурного плюралізму».
31. Психологічний супровід ДЗОП. Основні напрямки виховання і навчання дітей з особливими потребами.
32. Причини порушення слуху. Класифікація порушень слуху, групи осіб з вадами слуху.
33. Закономірності психічного розвитку глухих і слабочуючих дітей.
34. Особливості психофізичного розвитку осіб з вадами слуху (порушення моторики, перцептивні особливості, особливості уваги, пам'яті, мовлення, інтелектуальної сфери, емоційно-вольової сфери, особистісні особливості, особливості міжособистісних взаємин).
35. Складні форми порушень у дітей з вадами слуху (комбіновані вади із порушеннями зору, ЗПР, РВ, ДЦП, порушенням поведінки, порушенням мовлення).
36. Засади корекційно-розвивальної роботи із дітьми, які мають вади слуху.
37. Психологічні особливості формування мовлення глухих та слабочуючих дітей
38. Класифікація порушень зорової функції та причини її виникнення.
39. Закономірності психофізичного розвитку дітей з вадами зору.
40. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами зору.
41. Компенсаторні можливості. дітей з вадами зору
42. Соціально-психологічна адаптація дітей з порушеннями зору.
43. Чинники порушення мовлення та класифікації мовленнєвих вад (види усних мовленнєвих порушень, види письмових мовленнєвих порушень).
44. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами мовлення.

45. Супровід дитини з вадами мовлення. Корекція мовленнєвих і немовленнєвих порушень у дітей з вадами мовлення.
46. Використання ігор у корекційній роботі із дітьми з вадами мовлення.
47. Етіологія вад ОРА та категорії дітей з важкими порушеннями опорно-рухового апарату.
48. Особливості психофізичного розвитку осіб з порушенням опорно-рухового апарату.
49. Особливості психофізичного розвитку дитини з ДЦП.
50. Бар'єри у спілкуванні, які виникають у дітей з вадами ОРА.
51. Поняття розумової відсталості, основні діагностичні ознаки, диференційна діагностика з іншими видами дизонтогенезу.
52. Класифікації розумової відсталості (клініко-генетична, за рівнями прояву, форми недорозвитку за клініко-патогенетичними критеріями М. Певзнер).
53. Особливості психофізичного розвитку розумово відсталої дитини.
54. Сутність і зміст поняття «затримка психічного розвитку», фактори ЗПР дитини.
55. Класифікація форм затримки психічного розвитку та її рівнів. Особливості психофізичного розвитку дітей зі ЗПР.
56. Основні способи корекції і реабілітації дітей із ЗПР.
57. Проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей із ЗПР.
58. Історичні аспекти становлення теорії аутизму.
59. Етіологія розладів аутичного спектру.
60. Класифікація аутизму в системі МКХ-10. Діагностичні критерії аутизму.
61. Рання діагностика аутизму.
62. Особливості психофізичного розвитку аутистичних дітей.
63. Складання індивідуальної програми розвитку аутистичної дитини.
64. Засади психологічної роботи з батьками аутистичної дитини.
65. Особливості корекційної роботи з аутистичною дитиною.
66. Техніки, які застосовуються під час терапії сенсорних розладів дітей-аутистів.
67. Особливості роботи з аутистичною дитиною за методом Шоплера.
68. Застосування програми ТЕАССН для адаптації аутистичних дітей.
69. Застосування методу відео тренінгу для допомоги родинам аутистичних дітей.
70. Психолого-педагогічний супровід аутистичної дитини в інклюзивному класі. Загальні положення та досвід роботи. Метод підтримувальної комунікації як метод налагодження продуктивної взаємодії з дітьми-аутистами; PECS (Picture Exchange Communication System) – альтернативна система комунікації з дітьми з розладами аутистичного спектру.
71. Поняття про психопатію. Фактори виникнення та розвитку психопатій.
72. Характеристика окремих форм психопатій (збудливий, істеричний, параноїальний, нестійкий, шизоїдний, гальмівний, мозаїчний тип).
73. Механізми динаміки психопатій (компенсація, декомпенсація).
74. Психопатичні реакції, чинники виникнення та психопрофілактика.
75. Розлади потягів при психопатіях.
76. Патологічне формування особистості, невропатії та відхилення від темпу сексуального розвитку.
77. Поняття про ГРДУ як про нейропсихіатричний розлад.
78. Чинники виникнення ГРДУ.
79. Патогенез та симптоматика ГРДУ.
80. Функції лобної кори великих півкуль головного мозку.
81. Симптоми ГРДУ, пов'язані з недостатньою зрілістю лобної кори розлад імпульс-контролю; розлад прогнозування, планування та самоорганізації поведінки; розлад контролю уваги та аналізу інформації; розлад контролю емоцій; розлад

	<p>контролю над власною руховою активністю, регулюванням процесів збудження/гальмування, розлад контролю емоцій.</p> <p>82. Вікова динаміка ГРДУ.</p> <p>83. Діагностика ГРДУ . Труднощі діагностики ГРДУ. Особливості проведення діагностичного обстеження. Діагностичні критерії ГРДУ за системою DSM-IV. Коморбідні розлади супутні до ГРДУ та вірогідні механізми їхнього виникнення.</p> <p>84. Диференційна діагностика при ГРДУ.</p> <p>85. Моделі допомоги дітям з синдромом ГРДУ.</p> <p>86. Супровід сімей із дітьми, які страждають на синдром ГРДУ.</p> <p>87. Супровід дитини з ГРДУ в системі інклюзивної освіти в загальній школі.</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Схема курсу

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література. Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
12 .02 1 тиж.	Тема 1. Спеціальна психологія як галузь наукового знання. Предмет та завдання спеціальної психології. Спеціальна психологія як відгалуження дефектології та як самостійна галузь наукового знання. Зв'язок спеціальної психології з науками медичного, психологічного та педагогічного спрямування. Основні категорії спеціальної психології.	Лекція, презентація до лекції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Айзенберг Б. И., Кузнецова Л. В. Психокоррекционная работа с детьми, имеющими нарушения психического развития: Психотерапия в дефектологии. - М., 1992. 2. Власова Т.А., Певзнер М.С. О детях с отклонениями в развитии.- М.: Просвещение, 1973. 3. Выготский Л. С. Основы дефектологии // Собр. соч.: В 6 т. - М., 1983. - Т. 5. 4. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии: Учеб. пособие для студентов пед.ин-тов. — М.: Просвещение, 1991. — 143 с. 5. Никуленко Т. Г. Коррекционная педагогика: учеб.пособие для вузов – М.: Феникс, 2006. — 382 с. 6. Основи дефектології : навчальний посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів / [І. М.Маруненко, В. І. Бобрицька, Є. О Неведомька, З.Ф. Сіверс]; КМПУ ім. Б. Д. Грінченка. - Вид. 2- 	2 год; Назвіть предмет, цілі та завдання спеціальної психології та дефектології. Дайте характеристику напрямів дефектології. З якими науками пов'язана дефектологія? Розкрийте їх зв'язок. Проаналізуйте предмет та завдання спеціальної психології. Обґрунтуйте необхідність психологічної допомоги дітям з особливими потребами та проаналізуйте умови підвищення її ефективності. Завдання для самостійної роботи: «Процес компенсації та резервні можливості вищої	Завдання до наступного практичного заняття До 9.09

			е,стереотип.— Київ, 2006. — 144 с. 7. Синьов В. М., Кобернік Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. – К.: Вища шк.,1994. – 143 с.	нервової діяльності», «Закон Л.С. Виготського перетворення мінуса дефекта в плюс компенсації», «Межі компенсації для різних форм порушеного розвитку» (реферативна доповідь, презентація)	
2 тиж	Тема 2.. Історія розвитку спеціальної психології Становлення спеціальної психології в Європі та США. Історичні нариси становлення спеціальної психології в Україні та Росії. Діяльність Лікарсько-педагогічного інституту (м. Київ) під керівництвом І.О. Сікорського. Внесок Л.С. Виготського у розробку дефектології та спеціальної психології. Внесок І.О. Соколянського у розвиток тифлосурдопедагогіки. Сучасний етап розвитку спеціальної психології: від ізоляції до інтеграції та інклюзії. Досягнення та пріоритети.	Лекція, презентація до лекції	1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наукових праць. — К.: Університет «Україна», 2010. – № 7(9). – 561 с. 2. Бондар Є.О. Виховання осіб з психофізичними вадами як соціальна проблема / Є.О. Бондар // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. — К.: Університет "Україна", 2004. 3. Бондар В.І., Золотоверх. Історія олігофренопедагогіки: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 375 с. 4. Выготский Л. С. Основы дефектологии // Собр. соч.: В 6 т. - М., 1983. - Т. 5. 5. Єфіменко Н. І.П.Соколянський: віхи життя і педагогічної творчості // Дефектологія. – 1998. – №3. – 52 – 55 С. 6. И. А. Соколянский (к 100-летию со дня рождения)//Дефектология.- 1989.- № 2.- С. 71. 7. Соколянський Іван Опанасович (1889-1960) – засновник вітчизняної педагогіки сліпоглухонімих (тифлосурдопедагогіки) // Педагогічна Харківщина.Довідник. Харків, 1997. С. 130-131. 8. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии: Учеб. пособие для студентов пед.ин-тов. — М.: Просвещение, 1991. — 143 с. 9. Мюллер-Хилл Б. Генетика человека и массовые убийства [Электронный ресурс] // Человек. — 1997. — № 4. — Режим доступа: http://vivovoco.rsl.ru/vv/papers/men/mulhill.htm . 10. Мюллер-Хилл Б. Психиатрия при нацизме // Этика психиатрии / Под ред. С. Блоха, П. Чодоффа; Пер. с англ. — Киев: Сфера, 1998. — С. 340–348.	2 год Охарактеризуйте ставлення до осіб з порушенням розвитку в різних країнах та у різні історичні періоди. Внесок І.О. Сікорського в розвиток соціальної психології та дефектології. Які концепції Л.С. Виготського найбільш значущі для соціальної психології? Які концепції І.О. Соколянського найбільш значущі для соціальної психології? Окресліть актуальні проблеми та перспективні напрями розвитку сучасної спеціальної психології.	Завдання до наступного практичного заняття, до 9.09

			<ol style="list-style-type: none"> 11. Обучение детей с проблемами в развитии в разных странах мира: Хрестоматия / Сост. Л. М. Шипицина. – СПб., 1997. 12. Петрюк П. Т., Петрюк А. П. Психиатрия при нацизме: насильственная стерилизация душевнобольных и других лиц. Сообщение 2 // Психічне здоров'я. — 2011. — № 1. — С. 54–62. 13. Синьов В. М., Кобернік Г. М. Основы дефектології: навч. посібник. – К.: Вища шк., 1994. – 143 с. 14. Россиянов К. О. Цена прогресса и ценности науки: новая книга по истории евгеники: Размышления над книгой «Eugenics and the welfare state: sterilization policy in Denmark, Sweden, Norway and Finland [Евгеника и государство всеобщего благоденствия: Политика стерилизации в Дании, Швеции, Норвегии и Финляндии] / Eds. G. Broberg, N. Roll-Hansen. — East Lansing: Michigan State University Press, 1996» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://dlib.eastview.com/browse/doc/2368687. 15. Соколянський Іван Опанасович //Українські лікарі. Бібліографічний довідник. Кн.3. Учасники національно-визвольної боротьби й українського державотворення, репресовані та реабілітовані лікарі України. Львів, 2008. – С.191-193 16. Хохліна О.П. Виготський Л.С. про розвиток розумово відсталих дітей / О.П. Хохліна // Педагогіка і психологія. — 1997. — № 2 (15). — С. 186-193. 17. Lapon L. Mass murderers in white coats: psychiatric genocide in Nazi Germany and the United States. — 1st ed. — Springfield: Psychiatric Genocide Research Institute. — 1986. — 291 p. 		
2 тиж	Тема 1. Спеціальна психологія як галузь наукового знання.	Практичне заняття, опитування, презентація, групова робота, Аналіз		2 год	

		наукових джерел			
2 тиж	Тема 2.. Історія розвитку спеціальної психології	Практичне заняття, опитування, презентація			2 год
3 тиж	Тема 3. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини. Розуміння норми та аномалії у психофізичному розвитку особистості. Поняття про нормальний та порушений розвиток. Критерії нормального розвитку за Л. Пожар. Умови нормального розвитку за О.Р. Лурією. Основні параметри аналізу та основні форми дизонтогенезу (за Ушаковим, ковальовим; за Лебединським). Закономірності дизонтогенезу Критичні періоди та чинники порушення психофізичного розвитку. Ендогенні (хромосомні та генні аберації), екзогенні (фізичні, хіміко-біологічні) чинники порушення внутрішньоутробного розвитку. Чинники, пов'язані із протіканням пологів Чинники, пов'язані з періодом раннього дитинства: Психосоціальні – психологічні та чинники найближчого соціального оточення, які можуть ускладнювати порушений розвиток.	Лекція, презентація до лекції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. –С.29-67.. 2. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии: Учеб. пособие для студентов пед.ин-тов. — М.: Просвещение, 1991. — 143 с. 3. Лебединский В. В. Нарушения психического развития у детей. – М., 1985. – С. 30-100. 4. Лубовский В.И. Общие и специфические закономерности развития психики аномальных детей //Дефектология.- 1971. № 6. С. 15–19. 5. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – С.6-9. 6. Синьов В. М., Кобернік Г. М. Основы дефектологии: навч. посібник. – К.: Вища шк...,1994. – 143 с. 	4 год Сучасне уявлення про норму індивідуального розвитку (статистична, функціональна, ідеальна норма). Проаналізувати схему умов адекватного психічного розвитку за О. Р. Лурія. Охарактеризувати фактори внутрішнього та зовнішнього середовища та їхній вплив на розвиток дитини через материнський та батьківський організм Дайте порівняльну характеристику «первинним» і «вторинним» порушенням розвитку. Навести класифікацію порушень розвитку (стійкий тотальний недорозвиток, затримка психічного розвитку, пошкоджений розвиток, дефіцитарний розвиток, дисгармонійний розвиток, викривлений розвиток.	Завдання до наступного практичного заняття

4 тиж	Тема 3. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини.	Практичне заняття, опитування, презентація, групова робота	Матеріал для аналізу в групах – клінічні випадки. Проаналізувати клінічну картину, етіологію та патогенез порушеного розвитку на прикладі окремого випадку. Вказати тип дизонтогенезу, виокремити ймовірні чинники дизонтогенезу	4 год	
5 тиж.	Тема 4. Діагностика відхилень у психофізичному розвитку Принципи психологічної діагностики дітей з особливими потребами (Виготський, Рубінштейн, Волков, Козявкін). Методи психологічної діагностики дітей з особливими потребами (спостереження, опитування, метод катанестичної бесіди, експеримент, тестування, аналіз продуктів діяльності). Вимоги до складання психолого-педагогічного заключення та основні його складові.	Лекція, презентація до лекції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Богданова Т.Г. Сурдопсихологія / Т. Г. Богданова. – М.: Академія, 2002. –С.54-67. 2. Выготский Л.С. Проблемы дефектологии / Л.С.Выготский. — М.: Просвещение, 1995. С. 115-116. 3. Волкова Л.С. Некоторые проблемы интегрированного обучения на современном этапе / Л.С.Волкова, Н.Е.Граш, А.М. Волков // Дефектология. – М., 2002. № 3. –С. 3. 4. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. –С.71-86. 5. Забрамная, С. Д. Психолого - педагогическая диагностика умственного развития детей: учеб. для студентов дефектол. фак. педвузов и ун-тов. - 2-е изд., перераб. / С.Д.Забраманная. - М.: Просвещение: Владос, 1995. - 112 с. 6. Козявкін В.И. Основы клинической реабилитационной диагностики [Текст] / В.И.Козявкін. – К.,1999. – С.14-35. 7. Лубовский, В. И. Психологические проблемы диагностики аномального развития детей: монография. - М., Педагогика, 1989. – 102 с. 8. Мастюкова С. М. Лечебная педагогика (ранний и дошкольный возраст: Советы педагогам и родителям по подготовке к обучению детей с особыми проблемами в развитии / С.М.Мастюкова. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997 — 304 с. 9. Мэш Э. Детская патопсихология. Нарушения психики ребенка[Текст] / Э .Мэш, Д.Вольф. – СПб., 2003.-342с. 10. Психодіагностика і корекція дітей с порушеннями і відхиленнями розвитку /Сост. и общ. ред. В.М Астапова, Ю.В. Микадзе. – СПб.: Питер, 2001.-С.56-75. 	2 год Проаналізувати принципи психологічного обстеження дітей з особливими потребами за Виготським, Рубінштейном, Волковим, Козявкіним. Які принципи та особливості діагностики є найбільш значущими в обстеженні дітей з різними типами психічного дизонтогенезу. Навести приклади функціональної доцільності застосування різних методів для обстеження різних категорій дітей з особливими потребами. Проаналізувати основні складові психолого-педагогічного заключення.	Завдання до наступного практичного заняття До 7.10

			<ol style="list-style-type: none"> 11. Рубинштейн А. Литературное наследие [Текст] /А.Рубинштейн.-тт. 1-3. М., 1983—1986. 12. Семаго, Н.Я., Семаго, М.М. Диагностический альбом для оценки познавательной деятельности ребенка 13. Семаго, Н.Я., Семаго, М.М. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст. – СПб.: Речь, 2005. – 384с. 14. Семаго, Н.Я., Семаго, М.М. Организация и содержание деятельности психолога специального образования: методическое пособие. / Н.Я.Семаго, М.М.Семаго. - М., АРКТИ, 2005. – 336 с. 15. Синьова Є.П. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору [Текст] / Є.П. Синьова— К., 2008. — 365 с. 		
5 тиж.	<p>Тема 5. Психологічний супровід людей з обмеженими можливостями, напрямки виховання і навчання ДЗОП (дітей з особливими потребами):</p> <p>Поняття «інвалід», «інвалідність», параметри оцінки ступеня інвалідизації людини. Бар'єри, які ставить перед людиною інвалідність.</p> <p>3. Моделі реабілітації людей з особливими потребами (медична, соціальна, політична, модель «культурного плюралізму»)4.</p> <p>Психологічний супровід ДЗОП. Основні напрямки виховання і навчання дітей з особливими потребами.</p>	Лекція, презентація до лекції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гудонис В.П. Здоровье как необходимое основание детства // Мир психологии, -М., 2000. - № 1. -С. 109–121. 2. Діти з затримкою психічного розвитку та їх навчання: Навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів: [Текст] / Т.Д. Ляшенко, Н.А. Бастун, Т.В.Сак. — К.:ІЗМН, 1997. — 128 с. 3. Дети с нарушениями развития: Хрестоматия: [Текст] / Сост. В.М. Астапов. – М., 1995.- С.34-158. 4. Индекс инклюзии: дошкольный навчальный заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. — К.: ТОВ «Видавничий дім “Плеяди”», 2013. — 100 с. 5. Инклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Хеппелер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД–ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с. 6. Инклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І., — К.: 2007. — 128 с. 	Розмежувати поняття «інвалід» та «інвалідизація», назвати параметри оцінювання вираженості інвалідизації та категорії інвалідів. Проаналізувати бар'єри різного характеру, які постають перед людиною з особливими потребами на шляху соціалізації, а також способи подолання цих перешкод. Визначити сильні та слабкі сторони різних моделей реабілітації людей з особливими потребами. Проаналізуйте етапи психологічного супроводу дітей з особливими потребами. Проблеми, труднощі та перспективи інклюзивного навчання.	Завдання до наступного практичного заняття До 7.10

			<p>7. Ковальов В. В. Семіотика й діагностика психічних захворювань у дітей і підлітків: [Текст] / В.В.Ковальов. – М., 1985. —С.48-61.</p> <p>8. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. – К.: Педагогічна думка, 2007 р. – 458 с.</p>		
6 тиж.	<p>Тема 4. Діагностика відхилень у психофізичному розвитку Тема 5. Психологічний супровід людей з обмеженими можливостями, напрямки виховання і навчання ДЗОП (дітей з особливими потребами)</p>	<p>Практичне заняття, опитування, презентація, Виконання контрольних завдань Теми 1-5.</p>		4 год	
7 тиж	<p>Тема 6. Психологічні особливості дитини з порушеннями слуху Причини порушення слуху. Класифікація порушень слуху, групи осіб з вадами слуху. Закономірності психічного розвитку глухих і слабочуючих дітей. Особливості психофізичного розвитку осіб з вадами слуху (порушення моторики, перцептивні особливості, особливості уваги, пам'яті, мовлення, інтелектуальної сфери, емоційно-вольової сфери, особистісні особливості, особливості міжособистісних взаємин). Складні форми порушень у дітей з вадами слуху (комбіновані вади із</p>	<p>Лекція, презентація до лекції</p>	<p>1. Виготський Л.С. Про розвиток мовлення глухих / Л.С.Виготський // Дефектологія. - 1994. - № 4. - С.88-90.</p> <p>2. Глухота и нарушения слуха // Сайт Всемирной организации здравоохранения. [Электронный ресурс] Режим доступа: URL: http://www.who.int/features/factfiles/deafness/01_ru.html (17.11.2011).</p> <p>3. Головчиц Л.А. Дошкольная сурдопедагогика /Л.А.Головчиц. – М.: ВЛАДОС, 2001.</p> <p>4. Итоги деятельности Украинского общества глухих по слуховой, трудовой и социальной реабилитации неслышащих. – К., 2010.-112с.</p> <p>5. Корольова І.В. Діагностика та корекція порушень слухової функції у дітей раннього віку / І.В. Корольова – СПб., 2005. – 288 с</p> <p>6. Лозовацкая Н. В. Особенности развития личности школьников с нарушенным слухом / Н. В. Лозовацкая // Вопросы теории и практики сурдопедагогике / Моск. гос. открытый пед. Ун-т. -2000. – Вып. 1. – С. 44-51.</p> <p>7. Михаленкова И. А. Практикум по психологии детей с нарушением слуха / Ида Антоновна</p>	<p>2 год Назвіть і охарактеризуйте основні причини порушень слуху і відповідно групи дітей з вадами слуху. Які закономірності психічного розвитку та навчально-пізнавальної діяльності глухих і слабочуючих дітей вам відомі? Проаналізуйте особливості психофізичного розвитку осіб з вадами слуху (порушення моторики, перцептивні особливості, особливості уваги, пам'яті, мовлення, інтелектуальної сфери, емоційно-вольової сфери, особистісні особливості міжособистісних взаємин). У чому полягає специфіка і особливості складних форм порушень у глухих дітей? Завдання для самостійної</p>	<p>Завдання до наступного практичного заняття До 21.10</p>

	<p>порушеннями зору, ЗПР, РВ, ДЦП, порушенням поведінки, порушенням мовлення). Засади корекційно-розвивальної роботи із дітьми, які мають вади слуху. Психологічні особливості формування мовлення глухих та слабочуючих дітей</p>		<p>Михаленкова – СПб.: Речь, 2006. – 96 с.</p> <p>8. Обухова Т.І. Вплив порушення слуху на психічний розвиток дитини / Т.І.Обухова // Дошкільне виховання аномальних дітей / під ред.Л.П.Носкової.- М, 1993</p> <p>9. Преображенский Б.С. Особенности развития мышления у детей с нарушением слуха / Б.С. Преображенский Б.С. і Л. У. Нейман. – М.: ВЛАДОС,2006.</p> <p>10. Розанова Т.В. Психологія глухих дітей / Розанова Т.В., Соловійов І.М. – М, 1971.-238с.</p> <p>11. Роюк С. Є. Міжособистісна взаємодія дітей із вадами слуху //Психологічні перспективи. – 2009. – Вип. 14. – С. 135 – 142.</p> <p>12. Хохлова А.Ю. Эффективности детско-родительского общения и интеллектуалиное развитие глухих детей // Културно-историжеская психология. – 2008. – №3. – С. 86 – 91.</p> <p>13. Шипицина Л. М. Ребенок с нарушенным слухом в семье и обществе / Л. М. Шипицина – СПб.: Речь, 2009. – 203 с.</p>	<p>роботи: «Функції психолога у розвитку слухового сприймання та розвитку мовлення учнів з вадами слуху», «Етико-психологічні засади спілкування з особами із вадами слуху» (реферативна доповідь, презентація) Завдання для групової роботи студентів: аналіз статей:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кошелева Е.А. Психологические особенности глухих и слабослышающих людей и их проявления в общении. • Квашук О. В. Развитие уяви дітей з вадами слуху молодшого шкільного віку за допомогою методу глино терапії. • Роюк С.Є. Психологічні особливості соціалізації дітей молодшого шкільного віку з порушеннями слуху <p>Маслова Ю. А. Модель психологического сопровождения инклюзивного обучения детей с нарушенным слухом</p>	
7 тиж	<p>Тема 7. Особливості розвитку, навчання і виховання дитини з вадами зору Класифікація порушень зорової функції та причини її виникнення. Закономірності психофізичного розвитку дітей з вадами зору. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами зору. Компенсаторні можливості. Соціально-</p>	<p>Лекція, презентація до лекції</p>	<p>1. Выготский Л.С. Слепой ребёнок // Собр. соч. М.: Педагогика, 1983. Т. 5.</p> <p>2. Гребенюк Т.М. Соціально-психологічна адаптація інвалідів з вадами зору до навчання у вищих навчальних закладах [Текст] : дис... канд. психол. наук: 19.00.08 / Гребенюк Тетяна Миколаївна; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2008. – 215с</p> <p>3. Клопота Є. А. Особливості формування "Я-образу" в осіб з вадами зору [Текст] : дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Клопота Євгеній Анатолійович; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. - Х., 2004. - 182 арк.: рис. - арк. 159-176.</p>	<p>2 год Які основні причини порушення зору? Охарактеризуйте відому вам класифікацію осіб з порушеннями зору та розкрийте її значення для освітньої та корекційно-реабілітаційної практики. Назвіть закономірності психофізіологічного розвитку осіб з вадами зору. Проаналізуйте особливості психофізичного розвитку осіб з</p>	<p>Завдання до наступного практичного заняття До 21.10</p>

	психологічна адаптація дітей з порушеннями зору.		<ol style="list-style-type: none"> 4. Корнилова И.Г. Личностное своеобразие и его роль в процессе социализации подростков с патологией зрения // Дефектология. 2001. № 2. С. 3–12. 5. Литвак А. Г. Психологія сліпих та слабозорих: навч.посібник [Текст] / А.Г. Литвак. - СПб.: Вид-во РГПУ, 1998. —342с. 6. Сверлов В. С. Пространственная ориентировка слепых [Текст] / В.С.Сверлов. –М.,2008. – 345с. 7. Синьова Е. П. Рельефно-крапкове письмо сліпих. Шрифт Л.Брайля: навчальний посібник [Текст] / Синьова Е.П. – К.,2003. – 108 с. 8. Солнцева Л.И. Тифлопсихология детства. М.: «Полиграф сервис», 2000. 9. Солнцева Л.И. Развитие компенсаторных процессов у слепых детей дошкольного возраста. М.: Педагогика, 1980. 10. Солнцева Л.И. Некоторые особенности психического развития детей с нарушениями зрения в современных условиях // Дефектология. 2000. № 4. С. 3–8. 	<p>вадами зору.</p> <p>Проаналізуйте труднощі соціально-психологічної адаптації незрячих та слабозорих осіб у колектив зрячих людей.</p> <p>Завдання для самостійної роботи: «Психологічні бар'єри у міжособистісній взаємодії зрячих та осіб із вадами зору», «Психічний розвиток сліпоглухонімої дитини» (реферативна доповідь, презентація) Аналіз монографії О. Скороходової «Як я сприймаю й уявляю навколишній світ».</p> <p>Завдання для групової роботи: аналіз сучасних публікацій в галузі тифлопедагогіки та тифлопсихології.</p>	
8 тиж	<p>Тема 6. Психологічні особливості дитини з порушеннями слуху</p> <p>Тема 7. Особливості розвитку, навчання і виховання дитини з вадами зору</p>	<p>Практичне заняття, опитування, презентація, Групова робота</p>	<p>Матеріал для аналізу в групах</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ Кошелева Е.А. Психологические особенности глухих и слабослышащих людей и их проявления в общении. ◦ Квашук О. В. Развитие уяви дітей з вадами слуху молодшого шкільного віку за допомогою методу глино терапії. ◦ Роюк С.Є. Психологічні особливості соціалізації дітей молодшого шкільного віку з порушеннями слуху ◦ Маслова Ю. А. Модель психологического сопровождения инклюзивного обучения детей с нарушенным слухом 	4 год	
9 тиж.	<p>Тема 8. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості з вадами мовлення</p> <p>Чинники порушення мовлення та класифікації мовленнєвих вад (види</p>	<p>Лекція, презентація до лекції</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. –С.220-236. 2. Бельтюков В.И. Пути исследования механизма развития речи [Текст] / В.И.Бельтюков //Дефектология, – 1984, - №3. – С.23-39. 	2 год	<p>Завдання до наступного практичного заняття До 4.11</p> <p>Які особливості розвитку особистості дитини з порушеннями мови? Якої спеціалізованої допомоги вони потребують? Які основні види порушень усної мови вам</p>

	<p>усних мовленнєвих порушень, види письмових мовленнєвих порушень. Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами мовлення. Супровід дитини з вадами мовлення. Корекція мовленнєвих і немовленнєвих порушень у дітей з вадами мовлення. Використання ігор у корекційній роботі із дітьми з вадами мовлення.</p>		<ol style="list-style-type: none"> 3. Выготский Л.С. Проблемы дефектологии [Текст] /Л.С.Выготский. – М., 1995. – 115-130. 4. Волкова Г.А. Игровая деятельность в устранении заикания у детей дошкольного возраста [Текст] / Г.А.Волкова. – М., 1983. –С.38-118. 5. Корнев А.Н. Нарушения чтения и письма у детей [Текст] /А.Н.Корнев. – СПб.: Изд. дом «МиМ», 1997. – 254с. 6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник / Е.Ф.Соботович. — К.: ІСДО, 1995. - 204с. 7. Хватцев М.Е. Дефектология [Текст] / М.Е.Хватцев. — 1974. — № 2. — С. 92. 	<p>відомі? У чому їх суть? Які види письмових порушень мови вам відомі? У чому вони проявляються? Розкрийте основні напрямки корекції з дітьми із проблемами мовлення. Завдання для самостійної роботи: «Елективний мутизм», «Особливості психологічної роботи з дитиною із заїканням. Поради батькам та педагогам» (реферативна доповідь, презентація)</p>	
9 тиж.	<p>Тема 9. Особливості розвитку, навчання та виховання дитини з вадами опорно-рухового апарату (ОРА) Етіологія вад ОРА та категорії дітей з важкими порушеннями опорно-рухового апарату. Особливості психофізичного розвитку осіб з порушенням опорно-рухового апарату. Особливості психофізичного розвитку дитини з ДЦП. Бар'єри у спілкуванні, які виникають у дітей з вадами ОРА.</p>	<p>Лекція, презентація до лекції</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гусейнова А. А. Основные направления медико-психолого-педагогической помощи дошкольникам с тяжелыми двигательными нарушениями в условиях реабилитационного центра / А. А. Гусейнова // Коррекционная педагогика. – 2004. – № 1. – С. 21–27. 2. Данилова Л. А. Коррекционная работа при обучении детей с церебральными параличами // Дефектология. — 1972. — № 4. 3. Даниелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до системи загальноосвітніх класів /Е. Даниелс, К. Стаффорд. – Львів: Надія, 2000. – 256 с. 4. Кулеш Н. С. Современный подход к восстановительному лечению детского церебрального паралича / Н. С. Кулеш // Коррекционная педагогика. – 2004. – № 1. – С. 6–11. 5. Николаенко В. И. Организация и содержание обучения и воспитания детей с тяжелыми двигательными нарушениями в условиях специальной школы-интерната / В. И. Николаенко // Коррекционная педагогика. – 2004. – № 1. – С. 11–21. 6. Синьов В. М. Основи дефектології: навч. посібник / В. М. Синьов, Г. М. Коберник. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с. 7. Шипицина Л. М. Детский церебральный 	<p>2 год Назвіть основні причини порушень опорно-рухового апарату у дітей. Як ці порушення відбиваються на особливостях розвитку дитини? Схарактеризуйте головні напрями корекційно-виховної роботи при порушеннях опорно-рухового апарату у дітей та вимоги до такої роботи. Які особливості психофізичного розвитку дитини з ДЦП вам відомі? Завдання для самостійної роботи: ознайомлення зі змістом сучасних публікацій на тему психологічного супроводу, реабілітації та інклюзивного навчання дітей з вадами ОРА</p>	<p>Завдання до наступного практичного заняття До 4.11</p>

			параліч / Л. М. Шипицина, И. И. Мамайчук. – СПб.: Дидактика Плюс, 2001. – 272 с.		
10 тиж	Тема 8. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості з вадами мовлення Тема 9. Особливості розвитку, навчання та виховання дитини з вадами опорно-рухового апарату	Практичне заняття, опитування, презентація, Групова робота		4 год	
11 тиж	Тема 10. Психологічні особливості дітей із розумовою відсталістю (стійкий тотальний недорозвиток) та пошкодженим психічним розвитком. Поняття розумової відсталості, основні діагностичні ознаки, диференційна діагностика з іншими видами дизонтогенезу. Класифікації розумової відсталості (клініко-генетична, за рівнями прояву, форми недорозвитку за клініко-патогенетичними критеріями М. Певзнер). Особливості психофізичного розвитку розумово відсталої дитини.	Лекція, презентація до лекції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Выготский Л.С. Три основных типа дефекта // Педагогическая энциклопедия. – М., 1928. Т. 2. С.292. 2. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. –С.132-162. 3. Дульнев Г.М. Питання корекції розвитку розумово відсталих дітей у процесі навчання // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі: Хрестоматія / Г.М.Дульнев. – Кам'янець-Подільський, 2004. - С.149-152. 4. Занков Л.В. Очерки психологии умственно отсталого ребенка // Психология аномального развития ребенка: Хрестоматія / Л.В.Занков. - Т.2. - М.: ЧеРо, 2002. - С. 272-311. 5. Кравченко Р. Соціальна робота з розумово відсталими людьми [Текст] / Р.Кравченко. – К.: Соціс, 2001. 6. Обучение детей с нарушениями интеллектуального развития (олигофренопедагогика) [Текст] / под ред. Пузанова Б.П. - М.: Академия, 2003.-С.11-23. 8. Певзнер М.С. Дефектология [Текст] / М.С. Певзнер. – М.: 1981, № 4. — с. 3. 7. Пузанов Б.Н. Олигофренопедагогика: Обучение детей с нарушениями интеллектуального развития [Текст] / Б.Н.Пузанова. – М.: Академия, 2001.-78-97. 8. Синьов В.М. Корекція інтелектуальних вад в 	2 год Дайте визначення поняття "розумова відсталість", виділіть головні ознаки і розкрийте їх зміст. Назвіть подібні та відмінні ознаки олигофренії, деменції та затримки психічного розвитку. Яке значення має класифікація розумової відсталості за видами? Назвіть рівні інтелектуального недорозвитку. Що вони означають? Поясніть, за яким принципом побудована класифікація М.С.Певзнер. Яке значення вона має для практичної роботи? Охарактеризуйте особливості психофізичного розвитку РВ дітей. Завдання для самостійної роботи: ознайомлення із сучасними публікаціями на тему особливостей психофізичного розвитку, супроводу та реабілітації дітей з РВ.	Завдання до наступного практичного заняття До 18.11

			учнів допоміжної школи // Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі. Хрестоматія. - Кам янець-Подільський, 2004.		
11 тиж.	<p>Тема 11. Психофізичний розвиток дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР)</p> <p>Сутність і зміст поняття «затримка психічного розвитку», фактори ЗПР дитини.</p> <p>Класифікація форм затримки психічного розвитку та її рівнів. Особливості психофізичного розвитку дітей зі ЗПР.</p> <p>Основні способи корекції і реабілітації дітей із ЗПР. Проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей із ЗПР</p>	Лекція, презентація до лекції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. –С.162-182. 2. Виноградова О. А. Развитие речевого общения дошкольников с задержкой психического развития [Текст] // Практическая психология и логопедия. — 2006. — № 2. — С.53 — 54. 3. Зайцев Д. В. Развитие навыков общения у детей с ограниченными интеллектуальными возможностями в семье [Текст] // Вестник психосоциальной и коррекционно — реабилитационной работы. — 2006. — № 1. — С. 62 — 65. 4. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися? Методичний посібник/ Т. Д. Ілляшенко. – К.: Вид-во „Початкова школа”, 2003. – 128 с. 5. Лебединская К.С. Клиническая систематика задержки психического развития // Актуальные проблемы диагностики задержки психического развития у детей [Текст] / Под ред. К.С. Лебединской. –М.: Педагогика, 1982. –С.56-112. 6. Мастюкова Е.М. Ребенок с отклонениями в развитии: Ранняя диагностика и коррекция [Текст] // Е.М. Мастюкова. — М.: Просвещение, 1992. – 95 с. 7. Никишина В. Б. Практическая психология в работе с детьми с задержкой психического развития: пособие для психологов и педагогов [Текст] // В.Б.Никишина. — М.: ВЛАДОС, 2004. — 126с. 	<p>2 год.</p> <p>Визначити зміст поняття «затримка психічного розвитку». Які фактори виникнення ЗПР ви знаєте?</p> <p>Поясніть сутність основних складових типології ЗПР (за Лебединською).</p> <p>Назвіть і охарактеризуйте особливості психофізичного стану дітей із затримкою психічного розвитку.</p> <p>Розкрийте суть основних способів корекції і реабілітації дітей із ЗПР.</p> <p>Проаналізуйте проблеми, які часто виникають під час психолого-педагогічного супроводу дитини із ЗПР.</p> <p>Завдання для самостійної роботи: ознайомлення із сучасними публікаціями на тему особливостей психофізичного розвитку, супроводу та реабілітації дітей з ЗПР.</p> <p>Завдання для групової роботи – аналіз окремих випадків з практики спеціального психолога.</p>	Завдання до наступного практичного заняття До 18.11
12 тиж.	<p>Тема 10. Психологічні особливості дітей із розумовою відсталістю (стійкий тотальний недорозвиток) та пошкодженим психічним</p>	Практичне заняття, опитування, презентація, Групова робота		4 год	

	розвитком. Тема 11. Психофізичний розвиток дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР)				
13 тиж.	Тема 12. Особливості дизонтогенезу за типом спотвореного розвитку. Аутизм. Історичні аспекти становлення теорії аутизму. Етіологія розладів аутичного спектру. Класифікація аутизму в системі МКХ-10. Діагностичні критерії аутизму. Рання діагностика аутизму. Особливості психофізичного розвитку аутистичних дітей. Складання індивідуальної програми розвитку аутистичної дитини. Засади психологічної роботи з батьками аутистичної дитини. Особливості корекційної роботи з аутистичною дитиною.	Лекція, презентація до лекції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аппе. Ф. Введение в психологическую теорию аутизма / Франческа Аппе; [пер. с англ. Д. В. Ермолаева]. – Москва : Теревинф, 2006. – 216 с. 2. Аутизм. Методы лечения тяжелого психического отклонения //Азбука здоровья. – 2002. №5. – С. 23 – 24. 3. Грэндин Т., Скариано М. Отворяя двери надежды. Мой опыт преодоления аутизма / Пер. с англ. Н. Л. Холмогоровой. – Москва., 1999. 4. Детский аутизм. Хрестоматия: Учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед., психол. и мед. учеб. заведений / Сост. Л. М. Шипицына. – Санкт-Петербург, 2001. 5. Иванов Е. С., Демьянчук Л. Н., Демьянчук Р. В. Детский аутизм: диагностика и коррекция. – Санкт-Петербург, 2004. 6. Лебединская К. С., Никольская О. С. Диагностика раннего детского аутизма. – Москва, 1991. 7. Лютова Е. К., Монина Г. Б. Шпаргалка для взрослых: Психокоррекционная работа с гиперактивными, агрессивными, тревожными и аутистичными детьми. – Москва, 2000. 8. Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. Аутистичный ребенок: Пути помощи. – Москва, 1997. 9. Максимова Е. В. Уровни общения. Причины возникновения раннего аутизма и его коррекция на основе теории Н.А. Бернштейна / Е. В. Максимова – М. :Издательство «Диалог-МИФИ», 2008. – 288 с. 10. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник, 2006. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с. 11. Питерс Т. Аутизм: от теоретического понимания к педагогическому воздействию: книга для педагогов-дефектологов / Пер. с англ. 	<p>2 год</p> <p>Проаналізуйте які симптоми у їх поєднанні можуть свідчити про загрозу формування спотвореного дизонтогенезу за аутистичною моделлю?</p> <p>За якими критеріями спеціалісти діагностують РДА?</p> <p>Проаналізуйте етіологічні чинники у різних концепціях аутизму.</p> <p>Назвіть закономірності психофізичного розвитку при розладах аутистичного спектру. Охарактеризуйте специфіку пізнавальних та емоційно-вольових процесів дитини з розладами аутистичного спектру.</p> <p>В чому виявляється специфіка соціальної взаємодії дітей з розладами аутистичного спектру.</p> <p>Завдання для групової роботи: «Порівняльна характеристика «здорової» дитини та дитини-аутиста на стадії немовляти»; «Порівняльна характеристика «здорової» дитини та дитини-аутиста від одного до трьох років»; «Порівняльна характеристика «здорової» дитини та дитини-аутиста дошкільного та молодшого шкільного віку».</p> <p>Завдання для самостійної роботи: підготовка до колоквиуму на тему «Психолого-</p>	Завдання до наступного практичного заняття До 2.12

			<p>М. М. Щербаковой; Под науч. ред. Л. М. Шипицыной, Д. Н. Исаева. – Москва, 2002.</p> <p>12. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупасової А.А. – К.: – ТОВ ВПЦ «Літопис –XX» - 2010.</p> <p>13. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях / Олег Романчук – Львів : Колесо, 2010. – 168 с.</p> <p>14. Романчук О. Дорога любові. – Львів, 2001.</p> <p>15. Скрипник Т. В. Інтеграційний літній табір: простиір розвитку дітей з аутизмом / Т. В. Скрипник, Г. М. Хворова, Г. Г. Смоляр. – К.: ПВП «Задруга», 2007. – 96 с.</p>	<p>педагогічний супровід дитини з розладами аутистичного спектру». Питання до колоквиуму: Особливості спілкування психолога з батьками дітей-аутистів. Техніки ,які застосовуються під час терапії сенсорних розладів дітей-аутистів. Особливості роботи з аутистичною дитиною за методом Шоплера. Застосування програми ТЕАССН для адаптації аутистичних дітей? Застосування методу відео тренінгу для допомоги родинам аутистичних дітей? Психолого-педагогічний супровід аутистичної дитини в інклюзивному класі. Загальні положення та досвід роботи. Метод підтримувальної комунікації як метод налагодження продуктивної взаємодії з дітьми-аутистами; PECS (Picture Exchange Communication System) – альтернативна система комунікації з дітьми з розладами аутистичного спектру.</p>	
13 тиж.	<p>Тема 13. Особливості дизонтогенезу за типом дисгармонії. Поняття про психопатію. Фактори виникнення та розвитку психопатій. Характеристика окремих форм психопатій (збудливий, істеричний, паранояльний, нестійкий, шизоїдний, гальмівний, мозаїчний тип). Механізми динаміки психопатій</p>	Лекція, презентація до лекції	<p>1. Альтернативні методи профілактики негативних соціальних явищ серед молоді / [Процек О.Г., Юсумбелі М.Р., Очерedyкo О.М., Шаповал О.М.] // Вісник Вінницького державного медичного університету. - 2001.- № 2. - С. 572-573.</p> <p>2. Бадмаев С.А. Психологическая коррекция отклоняющегося поведения школьников / С.А. Бадмаев. - М.:Изд-во Магистр, 1999. - 95 с.</p> <p>3. Белінська І.А. Психологічні типи відхилень у розвитку особистості підлітків з алкогольно-залежної сім'ї: автореф дис. на здобуття наук. ступеня канд.псих. наук / І.А. Белінська. - К.,</p>	<p>2 год. Розритйте особливості розвитку дитини за типом дисгармонії. Дайте визначення поняттю психопатії та проаналізувати етіологічні чинники психопатій. Схарактеризуйте окремі форми психопатії (психопатії збудливого, істеричного, паранояльного, гальмівного, шизоїдного, нестійкого типів). Поняття про компенсацію та декомпенсацію як про загальні</p>	Завдання до наступного практичного заняття До 2.12

	(компенсація, декомпенсація). Психопатичні реакції, чинники виникнення та психопрофілактика. Розлади потягів при психопатіях. Патологічне формування особистості, невропатії та відхилення від темпу сексуального розвитку.		2000. - 18 с. 4. Винов В.Н. Особенности детей с признаками дезадаптации / В.Н. Винов. -М.: Знание, 1991. - С. 20-21. 5. Власова Т. А. Дети с отклонениями в развитии [Текст] // Т.А. Власова, М.С.Певзнер.— М.: Просвещение, 1973.-С.59-114. 6. Ганнушкин П.Б. Клиника психопатий: их статика, динамика и систематика // Ганнушкин, “Избранные труды”. — М.,1964.-С68-94. 7. Глубоковських С.В. Психолого-педагогічна корекція девіантної поведінки у підлітків / С.В. Глубоковських // Вісник Вінницького державного медичного університету. - № 8 (1). - 2004. - С. 243-245. 8. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста / Д.Н. Исаев. -СПб.: Специальная литература,1996. - 454 с.	механізми динаміки психопатій. Що являють собою характерологічні та патохарактерологічні реакції. Яка відмінність між ними? Які характерологічні та патохарактерологічні реакції спостерігаються переважно в дитячому віці? Які характерологічні та патохарактерологічні реакції властиві підліткам? Визначте засади успішної профілактики патохарактерологічних реакцій. Проаналізуйте етіологію та патогенез патологічного формування особистості.	
14 тиж.	Тема 12.Особливості дизонтогенезу за типом спотвореного розвитку. Аутизм. Тема 13. Особливості дизонтогенезу за типом дисгармонії.	Практичне заняття, опитування, презентація, Групова робота		4 год	
15 тиж.	Тема 14. Особливості психофізіологічного розвитку дитини з синдромом ГРДУ (гіперкенетичним синдромом) Поняття про ГРДУ як про нейропсихіатричний розлад. Чинники виникнення ГРДУ. Патогенез та симптоматика ГРДУ. Функції лобної кори великих півкуль головного мозку. Симптоми ГРДУ, пов'язані з недостатньою зрілістю лобної кори розлад імпульс-контролю; розлад прогнозування, планування	Лекція, презентація до лекції	1. Брызгунов И.П., Касатикова Е.В. Непоседливый ребенок или все о гиперактивных детях. – М.: Издательство института Психотерапии, 2002. 2. Брызгунов И.П., Касатикова Е.В. Дефицит внимания с гиперактивностью у детей. – М.: Медпрактика-М, 2002. 3. Заваденко Н.Н. Гиперактивность и дефицит внимания в детском возрасте. — М.: Издательский центр «Академия», 2005. 4. Заваденко Н.Н. Как понять ребенка: дети с гиперактивностью и дефицитом внимания. – М.: Школа-Пресс, 2001. 5. Заваденко Н.Н., Суворинова Н.Ю., Румянцева М.В. Гиперактивность с дефицитом внимания: факторы риска, возрастная динамика, особенности диагностики. – Дефектология, 2003. 6. Мони́на Г.Б., Лютова-Роберте Е.К., Чутко Л.С.	4 год Дайте загальне поняття про гіперкінетичний розлад (ГРДУ). Розкрийте етіологічні фактори виникнення ГРДУ. Які функції виконує лобна кора великих півкуль головного мозку відносно поведінки людини? Проаналізуйте симптоматику ГРДУ, яка пов'язана з розладами діяльності кори великих півкуль (розлад імпульс-контролю; розлад прогнозування, планування та самоорганізації поведінки; розлад контролю уваги та аналізу інформації;	Завдання до наступного практичного заняття До 2 16.12

	<p>та самоорганізації поведінки; розлад контролю уваги та аналізу інформації; розлад контролю емоцій; розлад контролю над власною руховою активністю, регулюванням процесів збудження/гальмування, розлад контролю емоцій. Вікова динаміка ГРДУ. Діагностика ГРДУ. Труднощі діагностики ГРДУ. Особливості проведення діагностичного обстеження. Діагностичні критерії ГРДУ за системою DSM-IV. Коморбідні розлади супутні до ГРДУ та вірогідні механізми їхнього виникнення. Диференційна діагностика при ГРДУ. Моделі допомоги дітям з синдромом ГРДУ. Супровід сімей із дітьми, які страждають на синдром ГРДУ. Супровід дитини з ГРДУ в системі інклюзивної освіти в загальній школі.</p>		<p>Гиперактивные дети. Психолого-педагогическая коррекция. – СПб.: Речь, 2007.</p> <p>7. Мурашова Е.В. Дети-»тюфяки» и дети-»катастрофы». Гиподинамический и гипердинамический синдром. – Екатеринбург: У-Фактория, 2004.</p> <p>8. Рассел А. Баркли, Кристина М. Бентон. Ваш непослушный ребенок. – СПб.: Питер, 2004.</p> <p>9. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей.</p> <p>10. Сиротюк А.Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения / А.Л. Сиротюк. – Москва: Сфера, 2003. – 288с.</p> <p>11. Ферт О. Обдаровані діти з ГРДУ: позитивні сторони та складності у навчанні / О.Ферт // Креативність і творчість. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – К., 2009. – Темат. вип. № 1. – С. 144–147.</p> <p>12. Ферт О. Організація середовища та ефективної роботи у класній кімнаті для учнів з ГРДУ / О.Ферт // Дефектологія. – 2009. – Вип. 3. – С. 15–18.</p> <p>13. Ферт О. Психолого-педагогічні умови підготовки фахівців до роботи з гіперактивними учнями в системі загальноосвітніх закладів України / О.Ферт // Вища освіта України. – К., 2008. – Т.ІІ (9). – С. 572–577.</p> <p>14. Ферт О. Розвиток соціальних навичок дитини з ГРДУ в колективі однолітків / Ольга Ферт // Rozwój polskiej i ukraińskiej teorii i praktyki pedagogicznej na przestrzeni XIX–XXI wieku. Т. 3. Dziecko w teorii i praktyce pedagogicznej. Розвиток польської та української освіти і педагогічної думки (XIX–XX ст.). Т.3. Дитина в педагогічній теорії і практиці. Publikacja sfinansowana przez Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, Oficyna Wydawnicza ATUT / red. Anna Haratyk, Iryna Myshchyslyn. – Wrocław : Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2014. – S 161–169.</p>	<p>розлад контролю емоцій; розлад контролю над власною руховою активністю, регулюванням процесів збудження/гальмування, розлад регуляції емоцій)</p> <p>Проаналізуйте, з якими факторами пов'язані труднощі діагностики ГРДУ; розвінчайте найбільш поширені міфи про цей розлад.</p> <p>Виокремте основні діагностичні критерії встановлення діагнозу ГРДУ.</p> <p>Завдання для самостійної роботи: «Психодіагностичний інструментарій уточнення діагнозу ГРДУ», «Гендерні особливості та вікова динаміка гіперкінетичного розладу», «Моделі допомоги дитині з ГРДУ», «Основні засади допомоги сім'ям з дитиною, яка страждає на ГРДУ», «Допомога дитині з гіперкінетичним синдромом в умовах інклюзивного навчання в загальноосвітній школі</p>	
16	<p>Тема 14. Особливості психофізіологічного</p>	<p>Практичне заняття,</p>		4 год	

